

DRWA (323) *sb pl t*

N drwa (36). ◇ *G* drew (134); -e- (5), -(e)- (129). ◇ *D* drw(o)m (4). ◇ *A* drwa (127). ◇ *I* drwy (12), drwami (2); -y *FalZioł* (3), *BielKron* (2), *SienLek*, *RejAp*, *RejZwierc*, *HistHel*, *GórnRozm*, -ami *BibRadz*; -y : -ami *GostGosp* (2 : 1). ◇ *L* drwi(e)ch (5) *BielKron* (2), *BudBib* (3), drwach (3) *KrowObr*, *BibRadz*, *SarnStat*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Kawałki porąbanego drzewa na opał, gałęzie, polana, kije; budulec drzewny, bierwiona, belki; lignum BartBydg, Mącz, Calag, Cn; materies Mącz, Cn; assamenta, materia Cn (296) : BierEz I3v [2 r.], L2; BartBydg 166b; Iako y drwa zwłazcza mokre trudno podpalać GlabGad G3, E3v, F6, F6v, H3v; MiechGlab [89]; LibMal 1545/98, 106; KromRozm I B; GliczKsiąż 18v; KrowObr 86v [2 r.]; Izbá zimna drew nie máłz/ ftuklá fie siekierá RejWiz 92, 97, 150v, 151; Leop Gen 22/3, 6, 7, Lev 1/12, 17 (9); UstPraw E4 [2 r.]; RejFig Cc3v; RejZwierz 121v; á zwiázawšzy [Abraham] Izááká fyná fwego położył ná drwách [super ligna] co były ná ołtarzu. BibRadz Gen 22/9, Gen 22/3, 6, 7, Ios 9/23, 27 (16); Wnet słąpił z gory ogień/ ftráwił ofiárę ze wšytkim/ s kámieniem/ z wodą y ze drwy. BielKron 84v, 12v [3 r.], 47v, 63 [2 r.], 73v, 75v (25); wšzak i drew pochwili Nie naydą/ żeby łobie izbę upalili. KochSat A2; Focaria ligna, Drwá do czinienia yeść nárzádzone. Mącz 132b, 72b, 135a, 193b [4 r.], 333d, 357b (12); Kiedy kogo Małpá vkáši/ popiołu z drew z miodem námiéłzay á przylož *SienLek* 153; *GórnDworz* Mm; *HistRzym* 68 [3 r.]; Bo trudnieyřzac iest rzecz po powroziech látác/ pod wodámi chodźic/ [...] nád przyrodzenie řkákác/ kuglowác/ álbo drwom kázác nadobnie piřkác *RejZwierc* 78v, 41v, 72v, 170 [4 r.], 205, 237; *BielSpr* 2, 8, 14v, 44, 44v (8); *BudBib* Gen 22/3, 6, 7, 9 [2 r.], Lev 1/8 (10); *HistHel* C [4 r.], Cv [3 r.], C2; Ale iáko řye poczná óny drwá zá Palmi rořypowác/ kiedy poczná przegnijáć/ tedy flagá wřzyřtki wybije *Strum* H2, E3, E4v, Fv, F2 [2 r.], H2 (8); *ModrzBaz* 78v, 119v; Holtz, hawen. Drwá řábić. Secare ligna. *Calag* 287a; *Skarřyw* 225, 226 [3 r.], 286 [2 r.], 492, 503; *StryjKron* 411; *CzechEp* 264; *ReszList* 169; Niechay drew do kominá/ Ná řtól przynolřá winá *KochPieř* 16; *GórnRozm* F2, G2v [2 r.]; *ActReg* 25; y iuř drwom od tego czářu miárá ma byđř/ wedle licřby Kmiotkow do onego dworá. *GostGosp* 80; drwá/ drzewo/ czyny wřzelákie do grodzey/ do budowánia/ do řtáwów/ y ná řtátki domowe potrzebne gotowác řimie. *GostGosp* 164, 30, 36, 56, 70, 76 (20); *LatHar* 258; álbo z inřnych mnieyřnych dębów [jeřliby kto uciřł]/ y inřnych drew wóz nápełnił [aliis lignis currum impleverit *JanStat* 1111]/ winę którą zowá piętnáđzieřtá ma onému zápláćic *SarnStat* 668, 202, 471, 474, 668 [2 r.]; *GrabPospR* L3v, L4v; *PowodPr* 10.*

W połączeniu z nazwą gatunkową: drwa dębowe (2): Abowiem barziewy ociera y wyřufza popioł z drzew řciągáięczych/ iako řá drwa dębowe *FalZioł* IV 52d, V 63v.

W porównaniach (7): *Wróbřořł* 73/5; Kořci moie iák drwá řuche přętko bárzo zgorzářy *LubPs* X3v; *BibRadz* *Prov* 26/21, II 93a *marg*; Ine rzecřy iáko řtroie/ gonitwy/ máłřkárý/ wořby/ ktore wřzyřtki kořřtu potrzebuiá/ řá iáko řmolne drwá/ ku rozřarzeniu ognia *GórnDworz* Bb4; *BudBib* *Prov* 26/21; Zechmy iáko drwá martwieli *MWilkHist* D2v.

W charakterystycznych połączeniach: (po) drwa (drew, (z) drwy) bywác, dźwigác się, gorzeć, jechać (2), (na-, przy-)kłádac (a. kłáść, ułožýć) (14), nosić, niořący, podniecić, (pod-, za-)palić (a. palenie,

palon) (9), podżegać, przyczyniać, rąbać (a. rąbić, rąbanie) (33), uciąć; *drew brzemię* (3), *fura, woz; drwa cienkie, czyste* (2), *dobrze* (2), *mokre* (2), *(nie)zgniłe* (3), *smolne, sprochniałe, surowe* (2), *twarde*.

Przysłowia: áby vważył czo może być trefnie/ á czo iákoby drwá gryzł *GórnDworz* P8v.

Noctuas Athenas scilicet portare, vel mittere, proverb. Drwá do lálá wozić/ To yeft gźie [!] czego dofić tám to słác. *Mącz* 248d; *KlonFlis* E2v.

bibl.

Abowiem według *drew* ták ogień gora [*Secundum ligna silvae sic ignis*] *Leop Eccli* 28/12.

Gdzie nie máłz *drew* zgálnie ogień [*Cum non fuerint ligna extinguetur ignis*] *BibRadz Prov* 26/20; Szyrzy fie ogyeń gdy mu *drew* dodawałz *RejZwierc* 216v, 15; *BudBib Prov* 26/20.

Zwroty: »drwa łupać« (1): Małpá drwá łupálá *HistRzym* 69v.

»przepalać, (na)palon(y) drwy« = *opalać, ogrzewać* [*szyk zmienny*] (1; 3): *FalZioł* V 63v [2 r.]; z żytá dobrze vkiśiály y dobrze vpieczony [*chleb*] w piecu nápalonym drwy niezgniłymi [...] ieft pokarm dobry. *SienLek* 6; Klucznik ma doyrzeć/ [...] gdy piece przepaláią/ áby porządnie łuchemi drwy przepalał *GostGosp* 56.

»drwa spuszczać, pławić« [*szyk zmienny*] (1 : 1): A w ten czás ow przekop pámięci godny robiono około Kázimierzá Krákowkiego [...] á po nim pławiono łol y drwá ná doł. *BielKron* 375; Vrzędnik/ gdzie ma Pan imienie nád portem/ á drwá Pánu łpułcza/ tedy ten co ie ná mieyfcu odbiera/ tákże ie ma pod táz miárą [...] oddác *GostGosp* 80.

»drwa szczepać« (1): Cuneus, Klin którym drwá łzczepáją. *Mącz* 72b.

»uwarzyć, uwarzony drwy« [*szyk zmienny*] (1; 1): *FalZioł* V 64v; A wrociwłzy fie/ zábił parę wołow s pługá á vwárzył drwy zrąbawłzy pług *BielKron* 85.

»drwa (z lasa) wozic (a. zwieść); wożenie *drew*« [*szyk zmienny*] (5; 2): *Mącz* 30a, 193b; Vstłyzawłzy to ieden człowiek vbogi imieniem Gwido/ ktory osłem woził [!] z lálá drwá tym fie żywiąc/ y przyzedł nád doł. *HistRzym* 66v; *MWilcHist* F; Poddáni gdy drwá wożą/ iednáko nábiérác máią. *GostGosp* 18, 80, 86.

»drwa zbierać« [*szyk zmienny*] (9): *SeklKat* G3; Onego też zábić kazał/ ktory w łobotę drwá ku potrzebye łwey zbyerał. *KromRozm II* 14v; *BibRadz Ier* 7/18; *BielKron* 84; á niczym fie nie żywię iedno co drwá zbieram *HistRzym* 67, 67v; *BudBib* 3.Reg 17/10; *HistHel* B2; *SkarŻyw* 483.

Wyrażenia: »drwa do palu« (1): Ignarium [...] Pal/ to yeft drwá do palu. *Mącz* 165a.

»prąd *drew*« = *tratwa* (2): comutando in Poltowsk equos addidit strugem lignorum silvestrorum et debuit excidere... alias prath *drew*. et aliam strugem alias drvgy prath *drew ZapMaz III T* 1/197.

»przyczyniacz *drew*« (1): Lignator, Porębnik/ Przicziniacz *drew*/ Leśnik. *Mącz* 193b.

»drwa rąbione (a. rąbane)« (2): *Strum* H2; W Dworzech wielkich/ w Zamku/ łuche łuczywo y drwá rąbione máią bydź *GostGosp* 70.

»spustki *drew*« (1): Widząc tedy oni łtáranie Lizymáchowe/ iedni pochwyćiwłzy kámienie/ drudzy łpułtki *drew* [*fustes validos*; kiie dużé *Wujek*]/ niektorzy ile mogli w przygárśnie prochu nábrác ná ony buntowniki Lizymáchowe miotáli. *BibRadz* 2.Mach 4/41.

»stos, kupa, gromada *drew* (a. z *drew*)« (16 : 5 : 2): Potym ná łługę zábakáł/ Ná ogulách im rofkazał: Rychley kupę *drew* nákláććcie/ A wielki ogień nápalćie. *BierEz* D3; *March*³ V8v; *Leop Lev*

1/7, *Act* 28/2; Y wlażł między kupę drew/ áby tám vleżał. *RejZwierz* 121v; *BibRadz Lev* 3/5, *Act* 28/2; wżedłzy ná on łtos drew/ kazála gi zápalić *BielKron* 75v, 75v; *Strues lignorum*. Kupá álbo łtos drew. *Mącz* 2c, 333d, 358b, 422c; *GórnDworz* Mm5v; *StryjKron* 411, 467 [3 r.], 577; Rogus – Stos drew, na ktorim vmarłe paliono. *Calep* 927a, 879b, 1012a; Abowiem zápaliwży kupę drew [*Accensa enim pyra*] ogrzewáli nas wżytkich *WujNT Act* 28/2.

»drwa suche« [szyk 6 : 4] (10): *FalZioł* V 63v; Iako y drwa łuche zpłoną na ogniu y dymem wynidą niźł *ſie ſnrowe [!] rozgoraiq*. *GlabGad* F6; *LubPs* X3v; *Acapna*, Suche drwá, które płoną yáko słómá. *Mącz* 37a, 391b; *SienLek* 3; *RejZwierz* 15; *StryjKron* 467; Vrzędnik ná Pánłki przyiazd ma mieć chleb chędogi/ [...] gęłi/ kury/ drwá łuche łóńłkie *GostGosp* 24, 56.

»drwa w szczepach« (1): *Fissilia ligna*, Drwá w łzczepách. *Mącz* 127b.

»drwa wielkie« = *belki* (1): Może theż [...] nákládwży ná káždy woz drew wielkich surowych álbo šíáná ná wybuchowane wozy odwilżywży ie mocno przypowęzić. A ták zá temi załłónami/ może łprawowác łtrzelbę przełpiecznie *BielSpr* 63v.

»zielone drwa« (1): y zielone á łurowe drwá/ dłuęo łię łulzyć mułzá/ y záraz łię zápalić nie mogą. *LatHar* [249].

W przen (2) :

Zwrot: »drew przykładać, dodawać« (1 : 1): gdy im [*cnotom*] wiátru y drew to iełt ćwiczenia pobożnego dodáiemy: piękny z nich y wielki ogień łię wznieca. *SkarKaz* 420b; Niech w tym kołłciele gore vłtáwiczny ogień żądż niebiełkich: do ktoreęo drew łłowá Bożego y rozmyłłania nabożnego/ [...] przykłádaymy. *SkarKaz* 457a.

Przen (9) :

a) *Rzecz małej wartości, nietrwała* (7) : Buduią iedni ná fundá/ menćie [!] Pánie Kryłtułłie złoto/ łrebro/ y droęie kámienie/ á drudzy drwá *WujJudConf* 119.

Szereg: »drwa, siano, źdźbła (a. słoma, łcierń)« = *lignum, foenum, stipula* 1.*Cor* 3/12 [szyk 5 : 1] (6): *BibRadz* 1.*Cor* 3/12; ále nam grzełnym ná przek łię przełóży/ gđzie łię pieć bęđziem mułieli/ áż łię tá łłómá to łiáno/ te drwá/ to kámienie wypála/ z ktorychełmy łobie ná tym łwiećie miełzkánie budowáli. *ReszList* 152; A iełli kto ná tym fundámenćie wybuduiie złoto/ łrebro/ kámienie droęie/ drwá/ šíáno/ łłomę [*ligna, foenum, stipulam*]; káżdeęo robotá iáwna bęđzie *WujNT* 1.*Cor* 3/12; iedno że też tám przymiełzáł łię drew/ šíáná/ źdźbłá/ to iełt grzechow powłzednich *WysKaz* 36, 36, 37.

b) *Czcza, bez sensu gadanina, rzecz* (2) :

Przysłowia: Iuż w káwki moiá páni: iuż we drwá? Cól widzę? Aż łobie wymyłłami temi iuż łwiat brzydę. *GostCast* 25.

Bede łię miał czém zabawiac Kedy łię bęđą rozmáwiac Ieden wedrwá a drugi włás *RejKup* x5v.

a. *Przedmiot kultu religijnego z drzewa (o bożkach pogańskich oraz o wizerunkach Chrystusa i łwiętych, czczonych przez katolików) – przewáźnie obelżywie w polemice religijnej protestantów z katolikami* (21) : nietylko łudzi máżećie/ ále też Drwá/ Kámienie łpiże/ łrebro złoto/ to iełt kołłcioły Kámienne/ Drewniáne *KrowObr* 86v; Abowiem nie Kryłthułłá/ ále Dufzne(ęo) nieprzyiaćiełá w połtáwie Kryłtułłowej tám chwalićie/ [...] kedy thy drwá podnołćie/ vkázuiećie/ pozdrawiaćie/ y przed nimi kłękaćie. *KrowObr* 94v; Powieć mi łkąd tełż to maćie? iż ty kije/ dełki/ kloce łłupy/

drwá/ obrázy zowiećie? Izalż niewiećie: Iz tylko Syn Bozy/ ieft Obrázem Bożym? *KrowObr* 110, B3v, 86v *marg*, 101v [2 r.], 110, 116 (15); iákie tám były bálwánítwá/ iáko chwalili drwá/ kámienie/ ognie/ gáye/ wody/ źwirzetà *RejAp* 166, 166v; *RejPos* 338v.

W charakterystycznym połączeniu: drwa nieme.

Wyrażenie: »drwa malowane, pofarbowane, pokoszczone« = *posągi, obrazy Chrystusa lub świętych* [szyk 2 : 1] (1 : 1 : 1): *KrowObr* 109v, 117; przed kámyczki/ przed málowánemi drwy vpadálichmy ná koláná sfoie/ miecáe martwym rzeczám ofiáry náłze *RejAp* 159v.

2. *Drzewa rosnące, żywe; arbores Mącz, Vulg (27)* : Iakom ya nye rabal drew w Dzierzawie Iego M- czi pana pothkomorzego Marczina Volskyego *ZapWar* 1546 nr 2619, 1536 nr 2490, 1546 nr 2620; [bóbr] zęby ma barzo óftre ktoremi drwa siecze á dom łobie barzo miłternie łprawuie *FalZioł* IV 7c; Tedy wźyfcy náporząd ná obćinawźy gálęzi z drew [ramos de arboribus; *Wujek: gałęzi z drzew*]/ łfli zá Pánem á Kxiążęćiem łwym. *Leop Iudic* 9/49; Caedere arbores, Drwá rębác. *Mącz* 29d; że drwá/ chćiały łobie królá wybrác/ y mówiły do Oliwy: áby nád nimi królowáła *BiałKat* 66; y trzećia część drew [arborum *Vulg; WujNT: drzew*] zgorzálá/ y wźytka trawá zielona zgorzálá. *BudNT Apoc* 8/7; *CzechRozm* 232v; Drugich też zwano DREWkánámi od DREW/ iłz między łálfy w gęłtych y zárosłtych pułzczach miełzkáli. *StryjKron* 115; *GórnRozm* F2; *SarnStat* 471; *SkarKaz* 315a.

W połączeniu z nazwą gatunkową [drwa brzożowe (10), dębowe, jesionowe, olszowe (3), sosnowe (4)] (14): Iakom ya nyerabył drzewa any drew szossnowych y brzożowych w borv slyachathney Rozey Lomyenskyey *ZapWar* 1520 nr 2249, 1502 nr 1935, 1504 nr 2021, 1512 nr 2102, 2103, 2104, 1513 nr 2112 (14).

W charakterystycznych połączeniach: drwa siec, wygaić, (wy-)rąbać (a. rąbić) (22).

Wyrażenie: »drwa pospolite« (2): ya kom ya ym nyerabył drew poszpolythych brzożowych y dambouich wgayv okączkyem *ZapWar* 1502 nr 1935, 1512 nr 2103.

Szereg: »drwa i (a, albo, ani) drzewa« [szyk 4 : 1] (5): Iakom ya nyevigaył drew sosnovich y drzewa na dzyedzyczsthwye Henya nadzyerzawyie slawąthney Barbary Gawlovey *ZapWar* 1517 nr 2199, 1503 nr 1951, 1520 nr 2249, 2250.

Synonimy: 1. klofta, szczep.

Cf 1. DRZEWIE, DRZEWO